

Іван Федорович ПРОКОПЕНКО

Ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, доктор педагогічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, академік Російської академії освіти.

Головний редактор науково-фахових видань «Економіка» і «Педагогіка та психологія».

Автор понад 600 наукових праць.

Rector of Kharkiv National Pedagogical University named after Skovoroda, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Academician of Russian Academy of Education.

Editor in chief of scientific and professional publications: «Economy», «Pedagogy and Psychology».

Author of over 600 scientific papers.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті проаналізовано провідні тенденції розвитку інноваційних технологій підготовки майбутніх учителів у сучасний період. Обґрунтовано доцільність їх аналізу на засадах системного підходу. Охарактеризовані найвпливовіші наукові концепції модернізації змісту вищої педагогічної освіти.

Сучасний учитель повинен знати як теоретичні інноваційні підходи до системи навчання, так і практичні технології, які можна застосувати в навчальному процесі. Науково-педагогічні дослідження, проведені в Національній академії педагогічних наук України, свідчать, що навчання з допомогою традиційних технологій не дозволяє розвинути ключові, базові компетентності з конкретної навчальної дисципліни. Саме тому повинна бути рішуча перебудова навчального процесу.

Майбутнім учителям необхідно цілеспрямовано і наполегливо оволодівати інтенсивними інтерактивними технологіями навчання: рольовими, імітаційними іграми, тренінгами, кейсами, ігровим проектуванням, технологіями критичного мислення, креативними техніками й багатьма іншими прийомами. Інноваційні технології розвивають базові компетентності студента, формують необхідні для професії вчителя уміння і навички, створюють передумови для психологічної готовності впроваджувати в реальну практику освоєні технології.

При використанні інноваційних технологій головною дієюю особою є студент. Учасники заняття залучаються до обговорення реальної педагогічної ситуації і тому виявляють активну позицію. Спільними зусиллями групи аналізується ситуація й виробляється практичне рішення. Вибір кращого рішення в контексті поставленої педагогічної проблеми відбувається через аналіз ситуації й оцінку напрацьованих альтернатив. Майбутні

вчителі засвоюють характеристики та види аналізу: системний, причинно-наслідковий, проблемний, прогностичний, аксеологічний, праксеологічний, документальний, ситуаційний, управлінський, економічний, соціологічний, політологічний, психологічний, педагогічний тощо. Важливим моментом при аналізі педагогічної ситуації є підтримка емоційної напруги в групі.

Ключовою складовою в інноваційних перетвореннях, які характеризують сучасну педагогічну освіту, є модернізація її змісту. Визначаючи її вектори, науковці мають враховувати загальноцивілізаційні тенденції розвитку національних освітніх систем у XXI ст., до яких, зокрема, належать системне підвищення якості освіти, її гуманізація і гуманітаризація, розбудова на засадах безперервності, формування єдиного освітнього простору в Європі та перехід до інноваційного навчання. Ставши новітніми орієнтирами освітньої політики України, ці тенденції спричинили комплекс вимог до професійних і особистісних якостей педагога та обумовили необхідність переорієнтації педагогічної освіти на виховання професіоналу нової генерації.

Актуальними проблемами модернізації змісту педагогічної освіти є трансформація теоретико-методологічних засад його добору, конструювання та композиції.

Відповідно до нового соціального замовлення на вчителя розвиток змісту педагогічної освіти повинен відбуватися на засадах гуманістичного, компетентнісного, культурологічного, технологічного та інноваційного підходів.

Особливого значення у світовій освітній практиці гуманістична педагогічна освіта набуває сьогодні у зв'язку з розбудовою інформаційного суспільства, в умовах якого найсуттєвішим чинником прогресу суспільства та підвищення ефективності виробництва стають розвиток інтелекту та творчих здібностей, превалювання загальнолюдських цінностей над груповими та індивідуальними.

Основні положення компетентнісного підходу, у контексті якого педагогічна освіта має забезпечити формування в людини професійних і ключових (життєвих) компетентностей, слугують фундаментом оновлення її змісту.

Загальнокультурна компетентність стосується сфери культури особистості та суспільства в усіх її аспектах. Передбачає передусім оволодіння майбутніми вчителями вітчизняною та світовою культурною спадщиною, формування в них культури міжособистісних стосунків, дотримання принципів толерантності, плюралізму. Підґрунтя загальнокультурної компетентності майбутніх учителів і вихователів закладається насамперед у процесі опанування ними дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки. Невід'ємною складовою загальнокультурної компетентності майбутнього педагога є його мовленнєва компетентність. Передбачається формування у студентів комплексу засадних уявлень про мову як безцінну скарбницю матеріальної і духовної культури українців.

Актуальні в період інтеграції системи освіти України до європейського

Посвята в студенти у Харківському національному педагогічному університеті (серпень, 2011 р.)

та світового освітнього простору проблеми формування комунікативної компетентності особистості засобами іноземної мови та методики навчання іноземних мов.

Важливими є формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх учителів, що розуміється як цілісне індивідуальне психологічне утворення особистості, спрямоване на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення.

До першочергових питань відноситься формування у майбутніх учителів і вихователів компетентності у застосуванні ІКТ через опанування відповідного змісту професійної освіти.

Сформована громадянська компетентність особистості виявляється

в її здатності: орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, брати участь у діяльності політичних інститутів демократичної держави, органів місцевого самоврядування; застосовувати процедури й технології захисту інтересів, прав і свобод своїх та інших суб'єктів навчально-виховного процесу, виконувати громадянські обов'язки в межах місцевої громади та держави загалом; використовувати у професійній педагогічній діяльності способи дій і моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України, задовольняють власні інтереси особи та захищають права людини й громадянина; робити свідомий вибір та застосовувати в професійній педагогічній діяльності демократичні технології прийняття індивідуальних і колективних рішень, враховуючи інтереси й потреби всіх суб'єктів навчально-виховного процесу, представників певної спільноти, суспільства та держави; здійснювати громадянське виховання молодого покоління українців.

Складовою громадянської компетентності є підприємницька компетентність. Сформована підприємницька компетентність педагога передбачає реалізацію ним здатностей: співвідносити власні економічні інтереси й потреби з наявними матеріальними, трудовими, природними й екологічними ресурсами, інтересами й потребами інших людей та суспільства, застосовувати технології моніторингу ресурсів і забезпечення сталого розвитку; організовувати власну професійну діяльність і працю педагогічного колективу, орієнтуватися в нормах і етиці трудових відносин;

аналізувати й оцінювати власні професійні можливості, здібності та співвідносити їх з потребами ринку праці.

У центрі уваги повинні знаходитись і питання осучаснення змісту педагогічної освіти, спрямованого на формування професійної компетентності майбутніх освітян, виокремлення в структурі професійної компетентності педагогів нових її граней: деонтологічної, музично-педагогічної та ін.

Відчутною тенденцією розвитку змісту педагогічної освіти є його модернізація на засадах інноваційного підходу, сутність якого виявляється в тому, що головним чинником успішної життєдіяльності людини XXI ст. визнається її здатність до інноваційної діяльності. Визначальною тенденцією оновлення змісту педагогічної освіти є його модернізація на засадах культурологічного підходу, системоутворювальним принципом якого є принцип культуровідповідності. Провідною метою педагогічної освіти в культурологічному підході визнається формування в майбутніх учителів педагогічної культури, яка розглядається як інтегративне особистісне утворення, що включає загальнокультурну, спеціально-професійну та спеціально-предметну складові, а до її функціональних компонентів відносять пізнавальну, дидактично-професійну, виховну, комунікативну, діагностико-організаторську, нормативну й захисну функції.

Основним джерелом, що живить процес модернізації змісту педагогічної освіти, є, безперечно, результати науково-дослідницької діяльності педагогів.

Наука, як виробництво нових знань, і освіта, як їх передача і поширення, тісно взаємозв'язані. Навчати потрібно не тільки знанням, але й тому, як їх здобувати і примножувати, а це без особистої участі і викладача і студента в дослідницькому процесі неможливо. З іншого боку, будь-який дослідник повинен уміти навчати своїх учнів, і бажано – найбільш ефективним способом. Таким чином, всякі порушення природних зв'язків між науковим

і освітнім процесами буде завдавати шкоди їм обом.

У той же час наука і освіта є процеси, що відрізняються один від одного, так що їх взаємодія не відбувається автоматично, а залежить від ступеню впливу науки на освіту, так і від здатності освіти сприймати наукові досягнення. Добре, якщо органічний зв'язок науки і освіти закладається відразу і укріплюється по мірі їх розвитку.

*ПРОКОПЕНКО ИВАН ФЕДОРОВИЧ.
ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ
ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ
В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ.*

В статье проанализированы ведущие тенденции развития инновационных технологий подготовки будущих учителей в современный период. Обоснована целесообразность их анализа на принципах системного подхода. Охарактеризованы самые влиятельные научные концепции модернизации содержания высшего педагогического образования.

*PROKOPENKO IVAN.
INNOVATIVE TECHNOLOGIES
OF TEACHERS TRAINING
IN EUROPEAN INTEGRATION CONDITIONS.*

The leading tendencies of future teachers training development system in the modern period is analyzed in the article. The appropriateness of its modernization on the basis of system approach is supported. The most influential scientific concepts of modernization content of higher pedagogical education are characterized.